

sygn. akt III A Uz 147/21

POSTANOWIENIE

Dnia 17 listopada 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w osobie przewodniczącej sędziogi Urszuli Iwanowskiej, po rozpoznaniu w dniu 17 listopada 2021 r., na posiedzeniu niejawnym,

sprawy z odwołania E. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

przy udziale (...) w S.

o podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne

na skutek zażalenia organu rentowego na punkt 2 postanowienia Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 13 września 2021 r., sygn. akt VI U 210/21

postanawia: oddalić zażalenie.

sędzia Urszula Iwanowska

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 3 grudnia 2020 r., nr (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. stwierdził, że istniał obowiązek przekazania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz ubezpieczenie wypadkowe z tytułu wypłaty E. K. jako funkcjonariuszowi Służby Celno-Skarbowej u płatnika składek (...) w S. nagrody rocznej należnej za 2017 rok i określił podstawę wymiaru składek za luty 2018 r. od kwoty otrzymanej nagrody rocznej.

W odwołaniu od powyższej decyzji E. K. wniosła o jej zmianę, poprzez stwierdzenie, że nie istniał obowiązek przekazania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz ubezpieczenie wypadkowe z tytułu wypłaty nagrody rocznej należnej za 2017 rok, a wypłaconej w 2018 roku powołując się m. in. na orzecznictwo Sądu Okręgowego (sygn. akt VI U 1550/18) i Sądu Apelacyjnego w Szczecinie (III AUa 84/19).

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie w całości oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W dniu 23 lutego pełnomocnik organu rentowego złożył wniosek o zawieszenie postępowania do czasu rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w Białymstoku dotyczącego kwestii będącej przedmiotem sporu w niniejszej sprawie.

W dniu 26 sierpnia 2021 r. Sąd Najwyższy w sprawie o sygn. akt III UZP 1/21 podjął uchwałę, w której wskazał, że: „Nagroda roczna za 2017 r. wypłacona funkcjonariuszowi Służby Celno-Skarbowej w 2018 r., po ustaniu tytułu obowiązkowego ubezpieczenia społecznego, stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne (art. 242 ust. 1 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej, jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 422 w związku z art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 423).”

Pismem z dnia 7 września 2021 r. ubezpieczona, w związku z treścią uchwały Sądu Najwyższego III UZP 1/21, cofnęła soje odwołanie i wniosła o nieobciążanie jej kosztami postępowania sądowego i kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego.

Postanowieniem z dnia 13 września 2021 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych umorzył postępowanie w sprawie (punkt 1) oraz odstąpił od obciążania ubezpieczonej kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego (punkt 2).

Uzasadniając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania sąd pierwszej instancji przywołał treść art. 102 k.p.c., a następnie wskazał, że w niniejszej sprawie, w związku z tym, iż ubezpieczona kwestionowała pkt. 1 zaskarżonej decyzji ZUS, czyli zasadę dotyczącą ewentualnego oskładkowania świadczenia wypłaconego jej w 2018 r., nie kwestionowała zaś pkt. 2 decyzji określającego podstawę wymiaru składek bowiem kwota wypłaconej nagrody rocznej była niesporna, wynagrodzenie pełnomocnika ZUS wyniosło by 180 zł (vide: § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych z dnia 22 października 2015 r. – t. j. Dz. U. z 2018 r., poz. 265 ze zm.).

Natomiast Sąd Okręgowy postanowił, kierując się regulacją zawartą w art.102 k.p.c. odstąpić od obciążania ubezpieczonej kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego, z uwagi na to, że ubezpieczona miała wszelkie podstawy do tego by zakładać zasadność swoje odwołania. Przywołała ona w tej mierze prawomocny wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie wydany w sprawie VI U 1550/18, który został wydany w analogicznym składzie jak w niniejszej sprawie, oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie wydany w wyniku rozpoznania apelacji od wymienionego wyroku Sądu Okręgowego (III AUa 84/19). W konsekwencji, w niniejszej sprawie z dużym prawdopodobieństwem wydany został by wyrok korzystny dla ubezpieczonej.

Jednakże w wyniku wydania przez Sąd Najwyższy uchwały w sprawie III UZP 1/21 koniecznym okazała się weryfikacja stanowiska ubezpieczonej, która dzieląc pogląd prawny Sądu Najwyższego, w związku z tym niezwłocznie wycofała złożony przez siebie środek zaskarżenia i wniosła o nieobciążanie jej kosztami postępowania sądowego i kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego.

W ocenie Sądu Okręgowego, w przytoczonych powyżej okolicznościach, które należy uznać za szczególnie uzasadnione, zaszyły przesłanki do odstąpienia od obciążania ubezpieczonej kosztami zastępstwa procesowego drugiej strony.

Z powyższym rozstrzygnięciem nie zgodził się Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który zaskarżając punkt 2 postanowienia Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 13 września 2021 r., w złożonym zażaleniu zarzucił mu:

1) naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 98 § 1 k.p.c. w zw. art. 102 k.p.c. poprzez jego zastosowanie i przyjęcie, że w niniejszej sprawie zachodzą szczególne okoliczności uprawniające Sąd do odstąpienia od obciążania ubezpieczonej kosztami zastępstwa procesowego, podczas gdy okoliczności całości sprawy wskazują, iż nie wystąpiły szczególne okoliczności dające podstawę do odstąpienia od zasądzenia kosztów zastępstwa procesowego;

2) naruszenie przepisów prawa materialnego - § 2 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t. j. Dz. U. z 2018 r., poz. 265; powoływane dalej jako: rozporządzenie) - poprzez jego niezastosowanie w niniejszej sprawie.

Wskazując na powyższe skarżący wniósł o:

- zmianę zaskarżonego pkt II postanowienia poprzez zasądzenie od ubezpieczonej na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji zgodnie § 2 pkt 4 ww. rozporządzenia,

- zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego według norm przepisanych.

Z ostrożności procesowej organ rentowy wniósł o nieobciążanie go kosztami procesu.

W uzasadnieniu skarżący między innymi podniósł, że zasada słuszności zawarta w przepisie art. 102 k.p.c. i zastosowana przez sąd pierwszej instancji w niniejszej sprawie jest wyjątkiem od zasady odpowiedzialności za wynik sprawy i dlatego nie należy jej wyklądać rozszerzająco. Organ wskazał, że do kręgu "wypadków szczególnie

uzasadnionych", o których mowa w art. 102 k.p.c. należą okoliczności zarówno związane z samym przebiegiem procesu, jak i leżące na zewnątrz. Do pierwszych zalicza się np. charakter żądania poddanego rozstrzygnięciu, jego znaczenie dla strony, subiektywne przekonanie strony o zasadności roszczeń, przedawnienie, do drugich - sytuację majątkową i życiową strony, z zastrzeżeniem, że nie jest wystarczające powołanie się jedynie na trudną sytuację majątkową, nawet jeżeli była podstawą zwolnienia od kosztów sądowych (wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 3 lipca 2013 r., I ACA 660/13, Legalis; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10 lipca 2013 r., VI ACA 1414/12, Legalis).

Skarżący rozważając czysto teoretycznie kwestię sytuacji majątkowej ubezpieczonej wskazał, że nie bez znaczenia jest fakt, iż jest ona celnikiem i prawdopodobnie z tego tytułu ma stałe źródło dochodu. Można zatem domniemać, że co do zasady jest osobą będącą w stanie uiścić koszty związane z wytoczonym przez siebie procesem. Sytuacja ekonomiczna strony, która uzasadniałaby przyjęcie, że nie jest ona bez uszczerbku utrzymania dla siebie i rodziny ponieść kosztów procesu, nie stanowi sama przez się szczególnie uzasadnionego wypadku, o którym jest mowa w art. 102 k.p.c. (wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 14 sierpnia 2013 r., I ACA 271/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 21 listopada 2013 r., I ACA 672/13, Legalis; wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 4 czerwca 2014 r., I ACA 132/14, Legalis; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 13 czerwca 2014 r., I ACA 44/14, Legalis).

Odnosnie przesłanek uzasadniających odstąpienie od obciążania kosztami strony przegrywającej, a w tym między innymi, przekonanie strony o zasadności roszczeń, Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 7 grudnia 2011 r., sygn. II CZ 105/11 zauważył, iż do kręgu okoliczności, które powinny być brane pod uwagę przez sąd przy ocenie przesłanek z art. 102 k.p.c. należą przede wszystkim fakty związane z samym przebiegiem procesu, tj. podstawa oddalenia żądania, zgodność zamiarów stron w sprawach dotyczących stosunku prawnego, który może być ukształtowany tylko wyrokiem, szczególna zawilść lub precedensowy charakter sprawy albo subiektywne przekonanie powoda co do zasadności zgłoszonego roszczenia - trudne do zweryfikowania a limine, a ponadto sposób prowadzenia procesu przez stronę przegrywającą albo niesumienne lub oczywiście niewłaściwe postępowanie strony wygrywającej, która w ten sposób wywołała proces i koszty połączone z jego prowadzeniem. Zalicza się do nich także okoliczność, że rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło na podstawie faktów ustalonych na podstawie dowodów dopuszczonych przez sąd z urzędu, jak również niewspółmierność wysokości kosztów pomocy prawnej poniesionych przez stronę wygrywającą proces do stopnia zawilści sprawy i nakładu pracy pełnomocnika.

W przedmiotowej sprawie, zdaniem organu rentowego nie ziszcila się przesłanka określona w art. 102 k.p.c. Ubezpieczona samodzielnie zainicjowała postępowanie sądowe, nie zdecydowała się na ustanowienie pełnomocnika ani z wyboru ani z urzędu, co może świadczyć, iż nie jest osobą nieporadną. Mogła zatem liczyć się z tym, że proces może zakończyć się dla niej niepomyślnie, skutkując koniecznością uiszczenia kosztów sądowych. Wbrew twierdzeniu Sądu Okręgowego wydanie wyroku w innej sprawie nie może być wyłączną podstawą do wydania orzeczenia korzystnego dla ubezpieczonej.

Dodatkowo, organ rentowy wskazał, że bardzo duża grupa funkcjonariuszy administracji celno-skarbowej z całej Polski złożyła odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Doszło nawet do sytuacji opracowania podobnych odwołań jak i obecnie uzasadniania wniosków o nieobciążanie kosztami postępowania sądowego ani kosztami zastępstwa procesowego. Gdyby uznać, iż w tych sprawach nie należy obciążać ubezpieczonych przedmiotowymi kosztami mogłoby dojść do niejakiego precedensu świadczącego o tym, iż można „hurtowo” inicjować postępowania sądowe z udziałem ZUS bez liczenia się z przegraną w procesie. Każdy inicjujący postępowanie powinien mieć na uwadze, że zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu wyrażone w art. 98 § 1 k.p.c. strona przegrywająca proces zobowiązana jest zwrócić stronie przeciwnej na jej żądanie poniesione przez nią koszty procesu.

W odniesieniu się do rozważań odnośnie potencjalnej wysokości wynagrodzenia pełnomocnika organu skarżący wskazał, że w niniejszej sprawie powinien znaleźć zastosowanie § 2 pkt 4 rozporządzenia, nie zaś § 9 ust. 2 tego rozporządzenia. Przedmiotem postępowania nie jest świadczenie pieniężne z ubezpieczenia społecznego i zaopatrzenia emerytalnego oraz nie jest to sprawa dotycząca podlegania ubezpieczeniom społecznym, lecz jest to sprawa o należność z tytułu składek. Zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2019 r. (III UZP

9/19) w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych o należności z tytułu składek i wysokość zadłużenia stawkę wynagrodzenia radcy prawnego ustala się na podstawie § 2 rozporządzenia.

Sąd Apelacyjny rozważył, co następuje:

Zażalenie organu rentowego okazało się nieuzasadnione.

Zaskarżone przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych orzeczenie o kosztach procesu zapadło na podstawie art. 102 k.p.c. zgodnie, z którym w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami.

Sąd Apelacyjny w całości podziela i przyjmuje za własne rozważania Sądu Okręgowego przedstawione w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia.

Słusznie skarżący podniósł, że zastosowanie art. 102 k.p.c. powinno być oceniane w całokształcie okoliczności, które by uzasadniały odstępstwo od podstawowych zasad decydujących o rozstrzygnięciu w przedmiocie kosztów procesu. Do kręgu tych okoliczności należy zaliczyć zarówno fakty związane z samym przebiegiem procesu, jak i fakty leżące na zewnątrz procesu, a okoliczności te powinny być oceniane przede wszystkim z uwzględnieniem zasad współzycia społecznego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2012 r., I UZ 86/12, LEX nr 1228427).

Ubezpieczona chociaż cofnęła odwołanie od decyzji z dnia 3 grudnia 2020 r. to jednak w kwestii kosztów procesu jest traktowana jak strona, która przegrała proces, co zgodnie z ogólną regułą odpowiedzialności za wynik procesu określoną w art. 98 § 1 k.p.c., rodziłoby jej obowiązek zwrotu kosztów procesu poniesionych przez organ rentowy.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego w zakresie kosztów zastępstwa procesowego skarżącego, bowiem sąd pierwszej instancji prawidłowo dokonał oceny sprawy pod kątem zaistnienia wypadku szczególnie uzasadnionego w rozumieniu art. 102 k.p.c.

W odpowiedzi na zarzut naruszenia powołanych wyżej przepisów postępowania podkreślić trzeba, że sposób skorzystania z przepisu art. 102 k.p.c. jest suwerennym uprawnieniem jurysdykcyjnym sądu orzekającego i do jego oceny należy przesądzenie, czy wystąpił szczególnie uzasadniony wypadek, który uzasadnia odstąpienie - a jeśli tak to, w jakim zakresie - od generalnej zasady obciążenia kosztami procesu strony przegrywającej spór (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2006 r., III CK 221/05, LEX nr 439151). Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 23 maja 2012 r., III CZ 25/12 (LEX nr 1214589) wskazał, że ocena sądu, czy zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony, o którym mowa w art. 102 k.p.c., ma charakter dyskrecjonalny, oparty na swobodnym uznaniu, kształtowanym własnym przekonaniem oraz oceną okoliczności rozpoznawanej sprawy, w związku z czym w zasadzie nie podlega kontroli instancyjnej i może być podważona przez sąd wyższej instancji tylko wtedy, gdy jest rażąco niesprawiedliwa. Natomiast w postanowieniu z dnia 9 lutego 2012 r., III CZ 2/12 (LEX nr 1162689) Sąd Najwyższy zaznaczył, że zastosowanie art. 102 k.p.c. i sposób skorzystania z tego przepisu jest suwerennym uprawnieniem sądu orzekającego i od jego oceny zależy przesądzenie, że taki szczególnie wypadek wystąpił ze względu na okoliczności rozpoznawanej sprawy i uzasadnia odstąpienie w całości albo w części od zasady obciążenia strony przegrywającej kosztami procesu. Zakwalifikowanie przypadku, jako "szczególnie uzasadnionego" wymaga rozważenia całokształtu okoliczności sprawy. Ingerencja w to uprawnienie sądu w ramach rozpoznawania środka zaskarżenia na rozstrzygnięcie o kosztach procesu nie jest wprawdzie wyłączona, jednak ogranicza się tylko do sytuacji, gdy zastosowanie przez sąd art. 102 k.p.c. nie zostało w ogóle uzasadnione lub jeżeli nastąpiło z rażącym naruszeniem reguł przewidzianych w tym przepisie.

Podzielając w całości powyższe stanowiska i odnosząc się do zarzutów skarżącego należy zauważyć, że zastosowanie art. 102 k.p.c. wobec ubezpieczonej było uzasadnione. Przed wszystkim należy mieć na uwadze, że ubezpieczona złożyła odwołanie będąc przekonana o słuszności swojego stanowiska, nie tylko na podstawie własnej oceny sprawy, ale w oparciu o orzeczenia sądów powszechnych. Natomiast, gdy sprawa została przesądzona przez Sąd Najwyższy, ubezpieczona nie kwestionując tego stanowiska cofnęła swoje odwołanie, co legło u podstaw zakończenia postępowania sądowego. W tej sytuacji należy uwzględnić stanowisko i zachowanie ubezpieczonej, która przyjęła

do wiadomości stanowisko Sądu Najwyższego i „nie upierała się” przy prowadzeniu sprawy do wyczerpania drogi postępowania sądowego, co również wpływa na obciążenie pracą pełnomocnika organu rentowego. Jednocześnie w ocenie Sąd Apelacyjny nie można czynić zarzutu ubezpieczonej, że funkcjonariusze odwołujący się od tożsamyh decyzji organów rentowych korzystali z opracowanych odwołań, a obecnie korzystają ze wzoru wniosku o odstąpienie od obciążania ich kosztami postępowań. Ponieważ są to sprawy powtarzające się to również organ rentowy korzysta z raz opracowanego stanowiska dostosowywanego do konkretnej sprawy.

Z kolei akcentowana przez skarżącego sytuacja materialna ubezpieczonej nie ma wpływu na ocenę prawidłowości zaskarżonego orzeczenia skoro, to nie ona legła u podstaw zastosowania w sprawie art. 102 k.p.c.

Uwzględniając powyższe Sąd Apelacyjny uznał za chybiony zarzut naruszenia prawa procesowego, a ponieważ sąd pierwszej instancji prawidłowo zastosował art. 102 k.p.c. w niniejszej sprawie i brak okoliczności, które wskazywałyby na rażąco niesprawiedliwą ocenę sytuacji, to w konsekwencji tego także zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego należało uznać za nieuzasadniony w niniejszej sprawie, bez potrzeby dalszego jego omawiania.

Wobec przedstawionej powyżej oceny Sąd Apelacyjny na podstawie art. 397 § 3 k.p.c. w związku z art. 385 k.p.c. oddalił zażalenie.

sędzia Urszula Iwanowska